

PHONG TỤC TẬP QUÁN CỦA NGƯỜI ĐAO Ở THANH HOÁ (*)

LÊ THANH

Người Dao ở Việt Nam đứng thứ 9 về dân số so với các dân tộc khác, gồm nhiều nhóm địa phương, cư trú phân tán tại nhiều nơi, tạo nên những sắc thái văn hoá phong phú và đa dạng. Tại Thanh Hoá, theo tổng điều tra dân số năm 1999, tộc người này có 5.077 người, gồm 2 nhóm: Dao Đỏ (từ Lào sang) và Dao Quần chẹt (từ Tuyên Quang, Phú Thọ, Hoà Bình vào). Phong tục tập quán của người Dao là một biểu hiện của văn hoá tộc người, nhất là trong đời sống tâm linh, mảng văn hoá được lưu giữ bền lâu và chậm biến đổi. Những tập quán này, ở phạm vi gia đình có những lễ nghi vòng đời; còn trong dòng họ có nhiều tục lệ như "hồ la miên", tết nhảy, tạ mả, tết năm cùng; và ở làng bản có những lễ tục như cúng chùa làng... Ngoài ra, đồng bào còn có nhiều lễ tục liên quan tới sản xuất, tới chu kỳ cây trồng. Trong các lễ tục đó, những tục lệ như cấp sắc (*qua tang*), tết nhảy, tạ mả, những lễ nghi vòng đời... cho đến nay vẫn còn bảo lưu khá bền chặt. Bởi vậy, công trình nghiên cứu về *Phong tục tập quán của người Dao ở Thanh Hoá* của tác giả Đào Thị Vinh đã góp phần cho sự hiểu biết về tính đa dạng trong văn hoá người Dao ở

Việt Nam; đồng thời, đóng góp cho sự bảo tồn và phát huy những giá trị văn hoá của người Dao ở địa phương Thanh Hoá cũng như cả nước.

Cuốn sách *Phong tục tập quán của người Dao ở Thanh Hoá* ra mắt bạn đọc là kết quả nghiên cứu của tác giả trong 4 năm (1996 - 2000). Ngoài *Lời nói đầu* và phần *Phụ lục*, sách gồm 7 chương:

Chương 1: *Đặc điểm chung*. Chương này giới thiệu đôi nét về nguồn gốc và đặc điểm của các nhóm Dao ở Việt Nam và ở Thanh Hoá.

Chương 2: *Phong tục tập quán trong lao động sản xuất*, được tác giả trình bày qua các tập quán trong trồng trọt, hoạt động thủ công, chăn nuôi, săn bắn, đánh cá, hái lượm.

Chương 3: *Phong tục tập quán trong đời sống vật chất*. Chương này trình bày về các tập quán trong ăn uống, hút thuốc, ăn trâu, nhà ở và trang phục. Qua trình bày các vấn đề về văn hoá vật chất, tác giả đã rút ra được "nhiều nét riêng, rất độc đáo, in đậm đặc trưng tộc người" của người Dao ở xứ Thanh.

Ch- ơng 4: *Phong tục tập quán trong sinh hoạt xã hội*, đ- ọc trình bày và phân tích thông qua các tổ chức nh- làng bản, dòng họ và gia đình của ng- ời Dao. Tác giả cho rằng, "...trong sinh hoạt xã hội, ng- ời Dao đã tạo lập cho mình một kết cấu xã hội chặt chẽ. Từ quan hệ trong tộc ng- ời, trong chòm bản, trong dòng họ, đến trong gia đình đều có những quy định nghiêm ngặt, mà mỗi thành viên đều phải ý thức tự giác thực hiện. Điều này đã tạo cho ng- ời Dao có ý thức cộng đồng rất mãnh liệt".

Ch- ơng 5: *Tín ng- ỡng tôn giáo*. Trong ch- ơng này, tác giả cho rằng, "...trong xã hội ng- ời Dao ở Thanh Hoá còn tồn tại khá đậm nét tín ng- ỡng đa thần nguyên thủy đ- ọc gắn bó chặt chẽ với các yếu tố của Tam giáo, mà đặc biệt là Đạo giáo. Mặt khác, do cuộc sống phân tán, du canh du c- quá khó khăn khắc nghiệt, đã tạo điều kiện cho những t- t- ỡng mê tín dị đoan hình thành và phát triển".

Ch- ơng 6: *Phong tục tập quán theo vòng đời ng- ời*. Ch- ơng này trình bày về vòng đời của con ng- ời từ khi còn là bào thai trong bụng mẹ đến lúc tr- ởng thành lấy vợ lấy chồng, sinh con đẻ cái, về già và trở về thế giới bên kia. Chu kỳ vòng đời đó trải qua các tập tục sinh đẻ, hôn nhân, cấp sắc (*qua tang*) và cuối cùng là nghi lễ tang ma, kết thúc một vòng đời ng- ời.

Ch- ơng 7: *Phong tục tết lớn của ng- ời Dao theo vòng thời gian*. Ch- ơng này nói về các ngày lễ tết trong năm của ng- ời Dao: Tết cổ truyền của dân tộc Việt Nam, tết thanh minh, tết cơm mới, lễ cầu mùa, tết năm cùng.

Ngoài ra, cuốn sách còn có phụ lục ảnh minh họa về các nghi lễ trong chu kỳ đời ng- ời và 10 trang phụ lục giới thiệu một số sự tích và sáng tác văn học minh họa, lý giải về các phong tục tập quán của ng- ời Dao, nh- : *Sự tích Bàn Hồ*, *Sự tích Đấng Hành Bàn Đại Hội*, *Sự tích cái chũm chọe*, *Múa ba ba* (múa rùa), *Chuyện quả bầu*, *Sự tích tết nhảy*, *Về nguồn gốc vũ trụ*,....

Bên cạnh các - u điểm, cuốn sách *Phong tục tập quán của ng- ời Dao ở Thanh Hoá* cũng còn một vài khiếm khuyết: đó là sự ch- a thống nhất trong một số đề mục; cách trình bày của tác giả về *Phong tục tập quán theo vòng đời ng- ời* ch- a thật lôgic... Tuy nhiên, nếu nhìn một cách tổng thể, có thể nói đây là cuốn sách với nhiều t- liệu mới, có đóng góp cho kho tàng văn hoá các dân tộc ở xứ Thanh cũng nh- kho tàng t- liệu về ng- ời Dao ở n- ớc ta.

Xin giới thiệu cuốn sách này cùng bạn đọc.

(*) Đào Thị Vinh. *Phong tục tập quán của ng- ời Dao ở Thanh Hoá*. Nxb. Văn hoá - Thông tin, H. 2001, 255 tr. khổ 14,5 x 20,5cm.